

419. Nieuwe ideeën (19)

1. De jahilia is de voorislamitische tijd. Een vrolijke frans leeft als vrolijke Frans. Die fluwelen Frederik is buurmans gek. Een stijve hannes is een houten klaas. Mettertijd komt Hannes in het wammes: geduld is een schone zaak. Wat ben jij een schele hannes, zeg! Haar ware jakob reed op een izabel. Hollandse jantjes zijn matrozen, hardejantjes een soort van winteraardappelen. De jonggestorven volksheld leeft voort. Bij het jalonneren moet je niet jamaren. De troubadour trad op voor Madame de Pompadour, die kleding van pompadoer droeg. Met zijn jakobsstaf wees hij omhoog naar de Jakobsstaf. Zowel griottes als griotjes kun je eten. Een slap jantje kan natuurlijk nooit de grote jan uithangen. De jansky is de eenheid van radiostraling (symbool: Jy). Een jansalie is een droge en vervelende vent. Je krijgt alleen maar ja-nee vragen. Een janpret is een vrolijkerd en een janongeluk is een pechvogel. De Japannees gaf niet thuis.

2. Geef in eigen woorden een omschrijving van: jan-evert, jangat, janhen, jangort, janet, janitsaren, janklaassenspel. janlul (ook: Jan Lul), janplezier, jean potage (janpotage) en jan-stavast. Au bain-marie bereide koek is jan-in-de-zak. De janweetal en het jantje-zonder-erg konden het samen goed vinden. Voeg toe aan het lijstje met dit tweetal: lijse-weetal. Bassaanganzen zijn jan-van-gents. Hij was jasje-dasje. De ja- en nee-stemmen werden geteld. Yasser Arafat heeft jarenlang de Palestijnse agenda bepaald. De naam van die IJslandse je-weet-wel, is niet in woorden uit te drukken: het is een je-ne-sais-quoi, een ik-weet-niet-wat. Sam en Moos hebben een wereldhandeltje: ze zijn bereisde roelen. Hun economisch denkniveau is echter slechts dat van Simpelmans. Dat een stoffel een sukkel is, heeft vast niet met schildpadden te maken. Een stoffel stootgaren is een onhandige meid, niet op haar toekomst voorbereid. In welke scene zegt men: "Hé, Truus!"? Dat zeg je tegen een janet.

3. Een scheldnaam voor doopsgezinden was tibbe, veronica was de ereprijs en een woutermannetje is een stukje hout bij timmerlieden. Wil je hem niet zo bruuskeren? Buckramlinnen wordt voor boekbanden gebruikt. Dat heb je goed gedaan, jochie. Het zal je vader goedgegaan hebben. Bruschetta is geroosterd brood. Brushes vormen de kwast waarmee men de steeldrum bespeelt. Brushleer is geruwd. Bruts zijn zeer droge champagnes. De btw-heffing betreft belasting over de toegevoegde waarde. Niets is bucolischer dan het land- en herdersleven. BS'ers waren lid van de BS, de Binnenlandse Strijdkrachten. BSE is de boviene spongiforme encefalopathie. Slakken zijn buikpotigen. Het buiten stond in de buiten. Dat komt door invloeden buitenaf. Hij kwam buitenom achterom. De Haagse bleekneusjes en andere bleekscheten moeten meer buitenkomen. Buitenwerkingstelling is af te korten tot bws.

4. De buitengewonelastenregeling moet nodig op de schop. Je moet niet per se buitenstaan om op iets te wachten. De bulldog joeg de bul op (of was het andersom)? Bulgur (burgul) [oe, oe] is een bepaald gerecht. Een bulcarrier [uitspraak met alleen maar één k!] is een vrachtschip. Leg het verschil uit tussen een bulterriër en een pitbullterriër. Pak je bullen bijeen (anders gaat die bullebak van een bullenbijter er met de bulldozer overheen) en zeg niet, dat het allemaal bullshit is. Een bunny vind je in de nachtclubs van 'Playboy'. Een bunsenbrander [uh, s of z] staat in een lab. De bunraku [oe, oe] is een Japans poppenspel. De hele bups lag dubbel van de lach. Aan de bureaueigenaar achter het bureau-ministre (meervoud: bureaux-ministres) hoorde de hele bureau-inhoud toe. Bureten zijn glazen buizen met schaalverdeling (in de chemie). In die periode heerste er een burgerlijk-liberale geest. Hij buutte veruit als eerste bij het buut.

5. Op de button stond 'ik, ezel'. Een bustier heeft geen mouwen of schouderbandjes. Geef die bussel stro even aan, wil je? In de bushbush eet je soms noodgedwongen bushmeat. Mijn burin, mijn buuf, had mijn burin, mijn burijn (graveerijzer) geleend. Burrito's zijn tortilla's. Een bursaal is een beursstudent. Voor de betekenis van 'bursa-equivalent' (GB, [uh]) moet je wel even stevig googelen. De buutreedner had het over bekende BV's, bvba's, besloten bv's, buxussen, buy-outs, B-wegen, byes bij cricket en bypassoperaties. Zijn laatste woord was een cynisch en sarcastisch 'byebye' voor het weggegooid buutgebonden gemeenschapsgeld.

6. De badguys droegen allemaal butterfly's en buttons met baby's erop. De byzantijnse Byzantijn betaalde met byzantijnen. Een caesar is (de titel van) een keizer. De C14-methode levert een C14-datering op. Een caban is een hut of een overjas. De cabaretseke cabarettetekst sloeg aan. In de cabine hadden ze in een zak cabernet franc en sauvignon bij zich. Een cachegeheugen is voor computers, een cache-pot voor bloempotten. Cadanceren is in cadans (meervoud: cadansen) brengen; een cadens (meervoud: cadensen) zit altijd aan het einde van een muziekstuk. Een caddie is een golfstokkendrager. In het café chantant serveerde de café-uitbater een café complet met enkele onvermijdelijke cafés noirs. Een calorimeter kan ook caloriewaarden metingen (met een lage calorische waarde) doen. Aderverkalking is een kwestie van calcineren. Een calamaris is een pijlinktvis.

7. Met camp [è] wordt kitsch bedoeld. De Vlaming had een bedrijf voor camionetteverhuur. Cambium is een plantenweefsel, het cambrium is een periode. Camarilla's zijn hofkliekjes. Een cannelure is een groef op een zuil. Cannelloni is in de oven bereide pasta in cilindervorm, gevuld met een groente-en-gehaktmengsel en met een kaassaus bedekt. Een candybar is een gevulde chocoladereep. Opwindend: de cancan bij candlelight en dan ... paradise-by-the-dashboardlight? In de canadees kanoden we naar de canada's, waaronder zich een Canadees-Engelsprekende campionissimo bevond. Een campanile is een klokkentoren. De canards op de Canarische Eilanden waren duidelijk als eenaprilgrappen bedoeld. Caprolactam is een grondstof voor nylon-6. De ene Caraïeb sprak Caraïbisch-Nederlands (ook: Caribisch), de andere twee Caraïben spraken Caraïbisch-Engels (ook: Caribisch).

8. Een caracole is een slak. Chronische specifieke respiratoire aandoeningen worden cara genoemd. Capita selecta zijn geselecteerde hoofdstukken uit een bepaald vakgebied. De cantharel is de hanenkam. De cantharide is de Spaanse vlieg (vergelijk: spaansevliegzaam). Is deze cantilenebundel wel recent? Carbidischieten is niet zonder gevaar. Cardiovasculair is hart en bloedvaten betreffende. Het carpaletunnelsyndroom is goed te behandelen. Geloof het of niet: de carolina-eend slikte de carolusgulden bots door. Deze tanden zijn carieus, door cariës aangestoken. Caricom-landen maken deel uit van de Caricom (Caribbean community). De carotenoidenverzameling is beperkt. Het cassata-ijs smaakte. De cassetteband was vol. De casselerrib was eersteklas. Een cassandravoorspelling is somber en vindt geen geloof. Cash-and-carry is een verkorting van cash-and-carrybedrijf. Wat is een cascadeschakeling?

9. Peer de Schuimer was ooit een berucht piraat. Jan, Peer en Pauw is de aanduiding van Jan en alleman. De uitdrukking 'hij is altijd de kwade pier' (hij krijgt altijd van alles de schuld, hij is de zondeboek) verwijst naar Pieter. Grote of Lange Pier was een vrijheidsstrijder die rond 1500 in Friesland leefde. Als je eruitziet als de dood van Pierlala, zie je eruit als een geraamte. Kom je hiernaartoe? En ga je daarnaartoe (ernaartoe)? De Grebbeberg: we zijn errond (eromheen) getrokken. Op het leesplankje met 'aap, noot, mies' verwijst de derde aanduiding naar een veelgebruikte roepnaam (Mie) voor een poes, hier specifiek de cyperse kat. Als je zo piet als een muisje bent, ben je (muis)stil. 's Zondags is hij een hele, grote, hoge piet. Want dan gaat hij met Kortjakje met haar boek met zilverwerk, jazeker: naar de kerk! Als iemand in volkstaal de grote piet uithangt, is dat echt geen fijn gezicht ...

10. De bonte piet is een scholekster. Als je iemand bij z'n pietje hebt, heb je hem te grazen genomen. Als je zo lui bent als de pieten, is dat behoorlijk lui. Woon je in de koude karbonadebuurt? Dan eten ze daar geen karbonaadjes (karbonadetjes)! De kasspintmijt is de spintmijt. Voor de geest roepen is evoceren (ook: evoqueren). Hij trad Kille Kobus fier tegemoet. Jan is een olijke klaas. Verder kennen we nog lange, houten en stijve klazen. Hij is van lotje getikt. Een verdomde lous kan beteuterd staan te kijken als verdomde Louis.

Rein Leentfaar m.m.v. Hans Blik